

РЕЦЕНЗІЇ

МОНУМЕНТАЛЬНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ СПАДЩИНИ ВИЗНАЧНОГО ВЧЕНОГО ¹THE MONUMENTAL REPRESENTATION
OF THE HERITAGE OF DISTINGUISHED SCHOLAR

Зимооря І.М.,

*доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри теорії та практики перекладу
Ужгородського національного університету*

Рецензована праця постає такою масштабною, що не загубиться в книжковому потоці. Адже вона не тільки ставить основоположні питання, насамперед для багатьох галузей української словесної науки з проекцією на інтердисциплінарні зв'язки, а й пропонує відповіді на них. У цьому контексті знаковою видається Всеукраїнська наукова конференція «Національна пам'ять у філології: спадщина професора Юрія Олексійовича Жлуктенка», що відбулася 2–3 жовтня 2015 р. у Львівському національному університеті імені Івана Франка. Організаторами цього показового заходу стали провідні представники Львівського національного університету імені Івана Франка, Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Інституту мовознавства Національної академії наук України та Наукового товариства імені Шевченка. У 2017 р. вийшли друком матеріали конференції, що спонукає виокремити заслуги голови редакційної колегії, визначного теоретика перекладознавства професора Роксоляни Зорівчак.

Збірник містить доповіді численних авторів, які гідно окреслили значимість чільного доробку Юрія Жлуктенка (1915–1990 рр.), видатного українського мовознавця, організатора вищої школи, педагога, перекладача. Із цього постає декларований міждисциплінарний підхід, оскільки науковець полишив свій присутній внесок як у загальному мовознавстві, так і в германістиці, соціолінгвістиці, контрактивній лінгвістиці, психолінгвістиці, лексикографії, фразеології, методиці викладання іноземних мов. Не буде перебільшенням сказати, що вміщені дослідження творять один цілісний масив; із цього погляду статті всіх авторів не розсіюють «фокус» визначального об'єкта, а радше аргументовано націлюють на концептуалізацію тієї чи іншої проблеми. Варто увиразнити дослідницькі

розвідки 18 авторів, яким передусе вступне слово професора В'ячеслава Карабана, власне, стосовно таких розділів, як інтелектуальна біографія професора Юрія Жлуктенка; соціолінгвістика; контрактивна лінгвістика та методика викладання іноземних мов; перекладознавство; порівняльно-історичне й загальне мовознавство. Йдеться про змістовні доповіді Олександра Чередниченка («Наукова спадщина Ю.О. Жлуктенка в контексті розвитку філології ХХ століття»), Наталії Жлуктенко («Юрій Жлуктенко: особиста історія крізь призму історичного часу»), Роксоляни Зорівчак («Україністика в інтелектуальному життєписі професора Юрія Олексійовича Жлуктенка. До сторіччя від народження»), Богдана Ажнюка («Ю.О. Жлуктенко і сучасна українська соціолінгвістика»), Флорія Бацевича («Мовленнєвий жанр і соціальні статуси учасників спілкування (в аспекті соціолінгвістичної теорії Ю.О. Жлуктенка)'), Олени Зеленської («Питання мовної політики, мовної ситуації та варіативності англійської мови у працях професора Ю.О. Жлуктенка»), Алли Паславської («Заперечні займенники в контексті ідей порівняльно-типологічної граматики Юрія Олексійовича Жлуктенка»), Зоряни Коцюби («Англо-українські контрактивні граматичні студії в Україні (тяглість традиції й невивчені уроки професора Ю.О. Жлуктенка)'), Надії Андрейчук («Роль контрактивної лінгвістики в розвитку теорії моделювання мови: передбачення професора Ю.О. Жлуктенка»), Людмили Васильєвої («Внесок Ю.О. Жлуктенка в методику викладання української мови як іноземної»), Олександри Літвіняк («Юрій Олексійович Жлуктенко – перекладач і перекладознавець»), Ірини Одрехівської («Перекладознавчі студії Ю.О. Жлуктенка та В.В. Коптілова: перехресні діалоги, герменевтичні паралелі»), Наталії Гриців («Збагачення

¹ Національна пам'ять у філології: спадщина професора Ю.О. Жлуктенка: матеріали Всеукраїнської наукової конференції (Львів, 2–3 жовтня 2015 р.) / гол. ред. Р.П. Зорівчак. Львів: Дослідно-видавничий центр Наукового товариства ім. Т. Шевченка, 2017. 294 с.

української літератури творами мов обмеженого користування: внесок Ю.О. Жлуктенка та В.О. Мисика»), Ізабелли Буніятової («Юрій Олексійович Жлуктенко та питання англійської неології»), Романа Помірка («Історія та сучасний стан розвитку іспанської мови»). Зрозуміло, що змістовним причинком слугують спогади, зокрема, Ольги Васильченко («Професор Юрій Олексійович Жлуктенко: підкорення наукових вершин без комплексу зверхності»), Анатолія Гризуна («Мислитель. Інтелігент. Добротворець») та Михайла Білинського («Мереживо спогадів із однією зустрічю: мій Юрій Жлуктенко»), а також архівні матеріали, зразки епістолярію Юрія Жлуктенка, адресовані Роксоляні Зорівчак.

Впадає в око розмаїття позицій, рефлексій, однозначно цікавих спостережень із проекцією як на пріоритетні напрями, так і на локальні трактування різних процесів, скажімо, у соціолінгвістиці й мовній ідентичності того чи іншого соціуму. Проте при цьому різноманітність слугує на користь виданню, яке повною мірою віддзеркалює заслуги Юрія Жлуктенка перед світовою наукою загалом та українською зокрема. Адже саме його соціолінгвістичні розробки, як слушно зауважив автор передмови В'ячеслав Карабан, утворили ґрунт таких мовознавчих галузей в Україні, як еколінгвістика, мовне планування, юридична лінгвістика. Ця думка про пріоритетні заслуги вченого лягла в основу багатьох статей різних авторів, насамперед Богдана Ажнюка, Надії Андрейчук, Наталії Жлуктенко, Роксоляни Зорівчак, Олександра Чередниченка.

Названі дослідницькі студії постають важливими насамперед тому, що вони містять цінні орієнтації стосовно життєвого й творчого шляхів Юрія Жлуктенка. Особливо вагомими видаються аргументовані оцінки стосовно наукової спадщини видатного вченого, автора таких ґрунтовних праць, як «Порівняльна граматики англійської та української мов» (1960 р.), «Українсько-англійські міжмовні відносини. Українська мова у США і Канаді» (1964 р.), «Вступ до германського мовознавства» (у співавторстві з Т. Яворською, 1974 р., 1978 р., 1986 р.) тощо. Варто наголосити на тому, що, наприклад, поняття «контрастивна лінгвістика» справедливо пов'язуємо з 1976 р., коли побачила світ спільна праця Ю. Жлуктенка та В. Бублика «Контрастивна лінгвістика. Проблеми і перспективи» (Мовознавство, 1976, № 4, с. 3–15), що була присвячена цій новаторській ділянці мовознавчої науки. До речі, у 1975 р. дослідник очолив відділ романо-германського мовознавства в академічному Інституті мовознавства, де розгорнув

плідну діяльність. На це справедливо вказує професор Ізабелла Буніятова, розглянувши питання про значний внесок Юрія Жлуктенка в розбудову української германістики. Показово, що вона не оминула увагою маловідому в лінгвістичних колах України колективну монографію «Англійські неологізми». Ця праця, без сумніву, вагома в різних лінгвістичних галузях, у тому числі в соціолінгвістиці, загальній теорії мови, а також дотичних проблемах словотвору, номінації тощо. Годі переоцінити колективні праці, написані під керівництвом Юрія Жлуктенка, наприклад розвідки «Німецько-українські мовні паралелі (порівняльно-типологічна граматики)» 1977 р. та «Нариси з контрастивної лінгвістики» 1979 р. У зв'язку із цим Надія Андрейчук переконливо з'ясувала загальні моделі мови як логічного представлення знань, побудови часткових аспектів розгляду організації лінгвістичного знання, власне, крізь призму ідей контрастивних студій Юрія Жлуктенка. Узагальнену двоплановість дослідницьких підступів видатного вченого завідувач кафедри міжкультурної комунікації та перекладу Львівського національного університету імені Івана Франка Алла Паславська вдало використовує з метою системного типологічного опрацювання заперечних займенників. Варто відзначити статтю Зоряни Коцюби, яка доказово дійшла висновку про те, що «Порівняльна граматики української та англійської мов» Юрія Жлуктенка (1960 р.) «досі залишається взірцем лінгводидактичної праці» (с. 106).

Не опосередкованим, а безпосереднім складником видання є добірка листів Юрія Жлуктенка до Роксоляни Зорівчак. Зразки кореспонденції з-під пера авторитетного українського мовознавця, адресовані керівникам наукових осередків, офіційним установам, діячам-колегам, викликають беззаперечний науковий і персонологічний інтерес. Ці листи мають не лише наукову, а й історичну та культурну цінність, оскільки дають уявлення про розвиток наукових зв'язків між провідними представниками вітчизняних і зарубіжних наукових кіл, зокрема України та Нідерландів. Роксоляна Зорівчак слушно стверджує: «Науковотворча спадщина професора Ю.О. Жлуктенка – національне багатство, його треба берегти, вивчати й повсякчас впроваджувати в обіг» (с. 45).

Безперечно, рецензований збірник матеріалів постає своєрідним вінком пошанування Юрія Жлуктенка в сполучі з відзначенням 100-річчя визначного українського вченого, перекладача, організатора освітнього процесу. Отже, ця публікація становить безперечний інтерес для всієї філологічної спільноти України.